

TORNADO

LAILA STIEN • SÁMÁS: INGER-MARIE OSKAL

– Sáhtát go Marianne čohkket čállingirjjiid?

Marianne njuike bajás dakkaviđe, go oahpaheaddji lea háhppehan dadjat dušše álggu su namas, Mari... ja muhtomin dušše Ma...

Son lea dakkár. Nubbingenerála ieš.

Álo gearggus. Larsena gurut giehta ja nu snáhpis dego buoidda. Dál lea son čohkkestan buot girjjiid láseráiddus ja lea ollen Tore rádjái, čuožžu das gierdameahttumit ja šuohkká jitnosit. Tore ii geahčas ge sutnje. Ii gille oaidnit ge dan veahhta njeacci, njunnesnirkki mii áibmui geaigá, nubbingenerálanjeacci, olles dan njálggisteaddji, vuovssihahtti Marianne.

– Tornados, eh ... Tores it dárbbáš beroštit, ii son goitge leat bargan leavssuid, mana beare viidáseappot.

Gohččun bohtá buot alimusas. Nubbingenerála jeagada dakkaviđe ja lávkestallá viidáseappot, doabasta Sverre, Bernte ja Knuta girjjiid, jorggiha ja bohtá goalmát ráiddu mielde bajás. Ovdal go fas galgá jorggihit nuppi guvlui de geahčasta Torii nu fasttit go sáhhtá. Tore njezze sutnje, fanaha njuokčama nu guhkin go sáhhtá, dovdá movt njuovččamáta fatná ja báddá, nu njeazzu son.

Larsen čerge:

OLGGOS! OLGGOS! Ja oro doppe! Dál in háliit du oaidnit muhtin áigái!

Son čuožžu katehtara guoras ja fáipu. Suorpmat leat áibbas stirdun ja hirrorájit juohke guvlui ja gieđat mannet vulos bajás. Lea oalle ártet oaidnit, dego japánalaš vivttat, maiguin báhkkan lávejit áimmu lihkahallat ámadaju ovddas.

Tore gidde njozet penála luottolása, coggala dan sehkki, ii son doama, hoigada stuolu maŋos. Dat coahkká ja laggá, rattis ja juohke sajis, muhto ii dat oidno, son diehtá dan. Čuoččaha hui siivvožit ja šloahtá uvssa guvlui, gardnjilat olggos ja gieđat goruda vuostá, oalggit govdadat, njozet, hui njozet, ovttá lávkki hávális. Son diehtá ahte dál gehččet sutnje, buohkat gehččet. Son lea dat roahkkadis cowboy mii vázzá saloona čađa. Geas lea heasta olggobealde, njunni čáhceskálus, vuoinjasteame garra doalvi maŋgel go vašálaččat fáktejedje juohke bovnna duohken.

Son olle olggos. Gokčá uvssa. Goiku. Manná hissegii, rahpá čáhcehána, juhká, juhká eambbo, juhká vel eambbo. Ii das oro ávki. Čotta lea seamma goikkis. Son šlubista vel moadde njálmme dievva, sihkasta njálmmi ja čeabeha busersojiin ja manná feaskáarii. Čohkkeda galbma radiáhtora ala. Sirddaša ruoktot ovdan goabbatge geahčái. Ii dál leat earáge dahkat. Sáhtá čohkkát dás dahje hissegis. Son čohkká dás.

Dás lea oalle OK leat. Jaskat. Son sáhtá gal gullat jienaid luohkkálanjain, stuoluid ja krihtaid gihčama sihke iežas ja eará luohkkálanjain. Muhto vuollugit. Uvssaid duohken. Guhkin. Dáppe gos son lea, leat dušše jávohis roahkit ja bonju diplomat seinniin. Ii oktage časkke mehterguhkkosaš linjálaid bevddiide,

eai leat japánalaš vivttat mat libardit čalmmiid ovddas, eai leat Mariannet, eai bilkkárat, ii oktage gii cielaha su ja lohká sus dihkiid, lahppáid dahje máđuid bađas go ii nagot doarvái jaska čohkkát sin mielas. Dáppe gal lea álki čohkkát jaska. Olu álkit go luohkkálanjas. Doppe siste gal orru dego saknjideame juohke sajis, ja son *ferte* sugahallat stuolu, son *ferte* lihkadit. Dáppe ii dovdda nu. Garas bahtii gal lea, muhto liikká buorre čohkohallat. Ráfálaš ja buorre. Meastta juo rohttejit nahkárat.

De ráđiha. Bonkkiha hirkbmosit. Olles feaskkir gomaida. Son njuike bajás.

– Ná! Mas don balat? Leat go vuot gárgidan?

Civcon. Ii eanandoarggástus. Ii ge bávkkanas. Dušše Civcon gii uvssa šloaŋkalii. Duodjeoahpaheaddji. Diet namma heive sutnje bures. Eandalii dál. Ja son lea ovdal nai dovdan dan. Gieđavuol. Dakko son láve cikcet.

– Ná? Mana sisa dakkaviđe!

Son lea juo čárven su busersoadjái, rahpá guđát luohká uvssa ja hoigada su sisa.

Muhto doppe čuožžu generála. Juste seamma sajis go eske. Ja seamma njuolggut ja seamma suhtus.

– MUN DADJEN OLGOS! O-L-G-G-O-S!

Olles Larsen lea stuora čearggas.

– Vuoi hirbmat dette! Ándagassii, muljarda Civcon ja murdá olggos seammás go ain doallá su soajis.

Tore ravge busersoaji luovos daid vilges, ilgadis duodjegiedain, ruohtasta feaskára mielde, tráhppa vulos, olgouksii, ja čievččasta dan rabas. Uksa šloaŋkkiha gitta su maŋis, muhto jietna ii ole su beljiide, son ii gula šat ovttage garra jiena. Son lea luovos. Friddja. Son áigu eret. Eret, ii goassege šat deike. Dego njuolla asfáltta mielde, juolggit eai báljo guoskka eatnamii, muoldu dušše širaida, ovddos, nurkki birra, sihkkeliid lusa. Sihkkelat čužžot báldda bálldalaga, son hoigada ja njeaidá daid, gaiku ja botnjá, ja nagoda lihkus oažžut iežas sihkkela luovos dain earáin. Son njuike sihkkela ala.

Son lea cowboy báhtareame vašálaččain. Sii bohtet maŋis njuollabissuiguin ja luodđabissuiguin. Heasta ruohta ruohta goike guolbana mielde, sáttu bohriha, geađggit riššet. Son doallá gitta nuppiin giedain, ja nuppiin fas várjala čalmmiid. Sáttosuova čađa. Son girddiha viidáseappot – goargnu jalges bávttiid, njalkkiha njuoska vilttiin, badjel sáttóabiid ja bastilis miestagiid čađa. Biegga spihčče muođuid das go son ovddos leabasta. Dál lea guođildan buohkaid. Ii oktage jovssa šat. Eai bahás oahpaheaddjit, eai lusttuhis nieiddat, ii oktage gii cahkká, bealká, váidala, vuorjá: daga ná, daga nuo, guldal, čuovo mielde, ii oktage gii su gohčoda rigearárin ja sággebahtan dahje Tornadon go ii nagot jaska čohkkát, muhto ferte ain čuoččahit ja lihkadit. Dál son lihkada. Eallá. Duolbmua ja steampu. Attiha spábbačiekčanšilju rastá ja goargnula ruonas várrevieltti mielde bajás. Hui lossat. Son njuike eret sihkkelis ja láidegoahtá dan. Sádđá ja šuohkká, bisáneastá ain ja geassá vuoiŋŋahaga ja joatká ain. Bajás. Badjelii. Son ii áiggo vuollánit ovdalgo lea gitta badjin. Doppe áigu bidjat lehtu. Ja dat galgá leat dakkár lehttu man ii oktage leat ovdal oaidnán, ii ge vásihan. De goit ii leat njoazan ja hiljár, de lea jođáneabbo go álddagas, jođáneabbo go čuovga, dat buot jođáneamos.

Bivastat golgá. Rahčá. Muhto dál ii leat šat guhkki. De beassá jorggihit. De beassá bieggá njávkkastit su bivastagaid eret, biktasiid libardahttit. Dat lea buoremus dovdu maid diehtá – biktasiid libardeapmi, bieggá ja leahttu.

De olle bajás. Viimmat. Geassá vuoiŋnahaga. Čuččoda oanehaš ja geahččá vulos – ráma ja guolbana. Čoalit čagalduvvet, čuoggu ja sakŋida. Oba ceakkus. Olu muorat maid. Muhto son lea vuodján dakko ovdal. Dán son gal máhttá. Ii leat mihkke sutnje.

De bijada. Njuike ala. Attiha vulos. Oavssit rissejit muođuid, huškot oaivvi ja ratti. Dat ii daga maide. Son čárvu stivrrana, šuviha rásiid ja dakŋasiid čađa, šleanggeha čievrras, girdá bovnnaid ja čomiid badjel, sihkkel ceaggana ja girddiha viidáseappot, dego jorribieggá ráma mielde vulos. Son ii leat šat cowboy, son lea Tarzan gii šleanggáhalla guhkes lánjain: AOAOAOAAA ... Son doallá čavga gitta lánjás, šleanggeha badje badjelii, guhkke guhkelii. Buot su birra lea áibmu, dušše áibmu.

De fáhkka sevnjoda.

Jienat. Son gullá jienaid. Guhkkín. Seavdnjadasa duohken. Dáppe lea nu linis. Nu dimis ja buorre velohallat. Dáppe áigu son agibeavve veallát. Jienaid – dain ii háliit beroštit. Son háliida dušše ná velohallat, áibbas jaska. Muhto gos bat son lea? Gos ipmašiid lea son?

Son lea olgun. Veallut dakŋasiid siste. Ja jienat – dat leat dás, hui lahka. Dál oaidná sin. Dievva olbmot. Vaikko man olu oaivvit. Áibbas čielgasit oaidná sin. Generála buot lagamusas. Guvdnju su bajil. Son ii leat bahá, ii leat generála. Son lea dušše Larsen, čipbeliid alde su guoras. Civcon! Son maid čipbeliid alde. Ja Marianne, maid bat Marianne? Mii sutnje lea geavvan go čieru?

Šleangbuksa ja Attenfjorten, dahje rektor manin maid dadjet su, čohkkába su julggiid geahčen ja doallaba daid bajás.

– Hei. Hei, Tore. Leat go gullán?

Larsen dat jearrá.

De gullogohtet eambo jienat, čuorvun ja riedja. Jienat bohtet lagabui. Son orru gullame Knuta.

– Lea got jápmán? Leago doadján maide? Lea go sus heagga?

– Orrot jaska!

Civcon dat šiggu. – Orrot jaska!

De son fas jorggiha su guvlui. Guvdnje hui lahka. Ii oro áigume cikcet gal. Son moddjá.

– Movt manná, Tore? Gulat go mu?

Son nivkala. Civcon moddjá – hirbmosit. Son oaidná visot Civcona bániid. Civcon lea gusto oalle čáppat dieid bániiguin. Ja duo lea Marianne, ii ge oro veaháge veahtas oaidnit. Generála njávkkasta vuovttaid eret su gállus.

– Lea go bávččas? jearrala hui siivo jienain.

– Ii, vástida son ja geahččá ovttas nubbái. Knutas orru dego váibmu moiddodeame, ja lea áibbas šoavkat. Buohkat leat nu ártegat. Eai leat iežaset sullii obanassiige.

– Sáhtát go juolggi lihkahallat? jearrá Larsen ja guoskkaha su gurut juolggi.

Son čievččasta.

– Naba nuppi?

Son čievččasta dainna maid, ii ge leat goassege ovdal oaidnán Larsena nie duhtavažžan.

Ja de jerret nagoda go son čuoččahit. Son dovdá ahte dan gal nagodivččii, muhto ii riehta dieđe háliida go. Son velohallá oanehaš vel. De geahččala.

AU, auauauaaa ... ribaha čurvet ja de gal viehkalit sutnje veahkkin, dorjot ja dollet. Civcon buot eanemus. Sus lea njálgga hádja. Oalgi várká, nubbi čibbi lea stirdun ja gieđat vardet, muhto son vázzá, činju ovddos, spábbačiekčanšilju guvlui, skuvlla guvlui. Sii leat buohkat su birra – vissa olles luohkká. Goit bealli. Knute lohka ahte sus ferte leamaš henneha leahttu. Attenfjorten láide su bonjagan sihkkela. Civcon šuohkká ahte livččii sáhttán geavvat issoras lihkuhisvuohta.

Tore dovdá iežas dego cowboyan gii lea vuoitán vašálačča badjel. Son lea sánjgár gean álbmot lea vuordime, son loktesta olggiid ja dolle gardnjiliid olggos, muhto de gal reakkáda bávččas gieđa mielde. – AU! rágáda son ja luoitila olggiid.

De lea son fas Tore. Geas lea stirdun čibbi, oalgi mii várká ja hávit miehtá buot. Dat ii daga maidege. Lea áibbas OK leat dušše Tore, juste dál. Su mielas livččii spábbačiekčanšillju oažžut leamaš guhkit. Dat livččii galgan leat geahčemeahttun. Son bisána vuoinjastit. Čuožžu áibbas jaska daid earáid gaskkas ja dušše dovdá. Dovdá ahte buot lea buorre.

Son čuččoda oanehaš vel. Ii leat hoahppu. Ii mainnage leat dál hoahppu.

SÁNIT:

Čopma – *haug, topp*

Gárgiidit – *stikke*

Guvdnjet – *bøye seg*

Hiljár – *dás: treging*

Lahppi – *loppe*

Látnjá – *ung fjellbjørk*

Lánját – *dás: lianer, dakkár šaddu mii lea guhkki nanus ja main
Tarzan doallá ja šlenggoda*

Leabastit – *flagre*

Luottolássa – *glidelås*

Moiddodit – *føle kvalme, ha kvalmefornemmelse*

Rápma – *skogli*

Vehtas – *dás: overlegen*

BARGOBIHTÁT

Dii sáhttibehtet čađahit váttis sániid (vuolábealde) ja oahppit sáhttet lohkat novealla ieža.

Nubbi vuohki lea ahte don logat jitnosit *OLGGOS! OLGGOS! Ja oro doppe! Dál in hálit du oaidnit muhtin áigái!* – rádjái. Dasto oahppit galget čállit iežaset loahpa. Lohkket loahpaid guđet guimmiide. Dat sáhttet šaddat ollu iešguđetlágan, gelddolaš loahpat. Oahpaheaddji lohká dasto Stiena loahpa ohppiide.

Jos ohppiid/din gaskkas leat negatiiva buddestatnamat, de biddjet daid seammás eret. Jos gullabehtet olbmuid buddestatnamaiguin gohčodit earáid, de cuigejehket ja gohččot sin heaitit.

GAŽALDAGAT TEKSTII:

1. Manin gohčoduvvo *mun*-persovdna dán noveallas?
2. Manne son lea ožžon daid namaid?
3. Mii lea su rivttes namma?
4. Manin *mun*-persovdna gohčoda earáid?
5. Guđe ceahkis vázzá Tore?
6. Čále ja mital mii geavvá go Tore ferte mannat olggos ceahkkelanjas.
7. Goas lea Tore fas?
8. Manne ii daga sutnje maidege ahte olles rumaš lea bávččas, jáhkát don?